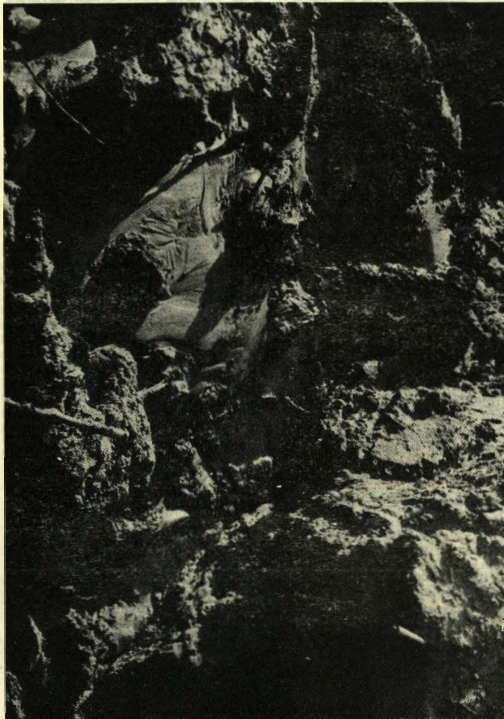

leva strana

10-7479 1343

PETAR LATINOVIC tartar

kada je esencija prethodila egzistenciji

(NASTAVAK SA 10. STRANE)

Osmo-deveto-desetogodišnji Zan-Pol ispisiuje desetine svazaka. Desetine romana stvaraju za život, život ogroman, za egzistenciju prema svojoj želji. Pišući on je potreban. Sebi. Ali kroz to i drugima. Najzad je partner. Pisanje opravdava njegovo postojanje, daje mu mesto među drugim ljudima, u komedijske poze divnog deteta uliva sadržaj egzistencije. Literatura je za njega izvor vere, one najneopodnije za život, vere u sebe. Otkopao je najzadubljeniji savremeni duhovni doživljaj. Literatura ne kao surogat, ne kao rekompencija, nego kao sam život, još više, kao sve. „Mislio sam da se posvećujem literaturi a u stvari ja sam primio duhovni čin... Spadao sam u Crkvu. Delajući hteo sam da se spasem kroz

dela, ja, mistik, hteo sam žamoran reći da pristilim na govor čutanje života, a pre svega sam stvari hvatao za njihova imena: baš je to bila vera.“
Biće da se Sartrova okrutnost najviše sastoji u tome što on ono dete, koje je nekad bio, opterećuje ne samo svojim iluzijama, nego i svojom pronaljiivošću. Monstruoznost toga detinjstva baš je u tome što ono već tada živi u budućem vremenu i gleda na sebe sa željenih vrhova slave, besmrtnosti... Detinji gestovi, detinje sanjarije se koče, skamenjuju se, kao da su već tada bili izraz uzaludne svesti. „Ne znam šta da učinim sa svojim životom“, kaže današnji Sartre. Njegovo detinjstvo je znalo i istovremeno nije znalo. „Želja za pisanjem sa državlja u sebi odricanje života.“ „Pisati za koga? Za boga,

MIHIZOVO VOSKRESENJE

Saznao je:

Da čovek, kao knez Miloš, nosi po jednu glavu u torbi, i da je najčešće ona iz torbe bolja od one koja nosi onu u torbi.
Da je ljudska duša prostrana — kao novine.
Da je čovek zver, bez mere, kad čuti i kad jastuice stene.
Da kritičari pišu najbolje — kao stari i deca.

Video je:

Podgornički kraj, Copicov selj, kalambura sjaj, istorije vaj,

svetog Nikolu i Lenjina, Branka Copic — sabranog pisca, Borislava Mihajlovića — ne-sabranog kritičara.

Čuo je:

Reči, reči, reči, tople, odmeće, nabređe, mulke, prozuke, tučne, poučne, zvučne, telesne, mesne, pomalo besne, hrave, žilave, hrapave,

lirske, klavirske, pune treske, mitraljeske, živne i divne, podsmevke, pinirevke, metrenke, uskovratne, mnogoznačne — plačne.

Umesto poruke

Kritika je nekad bila, kažu ljudi, svesti puna, ali — sad su njena krila — mehurići od sapuna.

Po prikazu Borislava Mihajlovića-Mihiza na Sabrana dela Branka Copic, Politika, 31. Januara 1966. godine. M. E.

DUH IGRE

Ta se igra dugo igra Vasko Popa

Banula je u ovo nepravilno proleće jedna plahovita i žučna polemika oko književnog Direktorijuma iz Francuske ulice br. 7 i oko njegovih poslednjih odluka o prijemu novih članova u Udruženje književnika. Da u toj situaciji potpisnik ovih redova nije bio neka vrsta „Drajasa“, da nisu zagazale na njega tolike književne vrste iz našeg književnog Datunog-strita, svaka hajabulka mogla je dovesti do raspravljanja o duhu naših up-

rava i samouprava, o sistemima savremenih nanoranilaca, jamokopilaca i kopača. Ovakvo, preostaje samo da se citira anticiptatorska, katilijskom saplesom nabijena poezija Vaska Popa:

Jedni odgrizu drugima ruku ili nogu ili bilo šta
Stave to među zube potrcje što bolje mogu u zemlju to zakopaju
Drugi se razjuru na sve strane njuše traže njuše traže svu zemlju raskopaju
Nadu li srećni svoju ruku ili nogu ili bilo šta na njih je red da grizu

IGRA SE NASTAVLJA ŽIVO

SVE DOK IMA RUKU SVE DOK IMA NOGU SVE DOK IMA BILO CEGA. (Jurke)

U našoj književnoj politici, tačnije među ljudima koji imaju iluzije upravljanja književnošću, igra koju peva Vasko Popa samo je naslednik jedne starije socijalne igre u kojoj su pitanja svesti, demokratskog razmišljanja, rešavanja na čvrst način, sevom noža u materijalu, negovanjem zapla za kaznu dušama neposlušnih građana. Ali, to ima nekog smisla: umnožavanje apsurdia izoštrava smisao za pobunu. M. E.

da li je humor moralan stav

Ima jedan sloj i svoj ljudi koji na sve stvari može da gleda sa astralne tačke gledišta, ili bez ikakve tačke, uzdajući se jedino u humor, u one izdebujuće, melemne crte humora, koji sve ravna, sve mliti, sve zaboravlja i koji je neka vrsta jedinog pravećnog superotmog sudje. Tosi otično ljudi „čistih ruku“, to znači izvan svake godjalne angažovanosti, koji neguju svoju decu, zarađuju svoj hleb, često po cenu ličnog moralnog integriteta, ali koji za sve imaju bezazlen humorni osmeh onog nesrećnog roba stoičara koji je u jarnju govorio: „I to će proći“. A, posle svega, doći će smeh nad

svosopštom bedom ljudske proznanosti. Oni uživaju u psihološki srećnih štumunga, kapuju političari nameštaj i postupno politiraju moralne osećajne zone, pune pozorišta i izložbe, uživaju u varljivim konverzacijama, hođaju svetom, dobru, ugojeni, sa enciklopedijama u glavi, cače svojim dobrotama, raspravljaju bezopasno o bezopasnim stvarima i, posle svega, u maslini i leštinu jedina nalaze zaborav i sreću nad svim mudrim i nepokojnim impresijama koje, litali-ne-litali, ipak prodiru u njihov intimni svet.
I taj želji moral, čiji je moto: „Svoja kućica — svoja slobodica“, postepeno se umnožava, postajući neka vrsta privlačne i bezopasne didaktike. Daleko od toga da čovek čoveku bude cilj, nego sve više postaje meta bezdušnih, napada i totalne ravnodušnosti dobrih, zećijim mora-

lom zaštićenih ljudi. Ako je nekad kao maksima važila čuvena izreka: „Čovek je čovek — ruk“, danas ta maksima prerasta u: „Čovek je čovek — zec“, što svakako predstavlja nesumnjiv progres, ako ne u smislu povećanja orbe ljudske moći, ono u smislu devalvacije čovekove hrabrosti, primarnog moralnog osećanja i etičkog integriteta. Humor koji sve zaboravlja, zaboravlja i nadu, bez koje čovek ne može da živi. Ako je nada „želja iskustva“ po duhovitoj reči Balzakovo, humor kakav nesaju takozvani dobri ljudi nije moralan stav jer navlači koprene na iskustvo, preuzaje lakom ranjavanja mesta toga iskustva i razgrađuje pravu sliku stvari, koje bi, lišene toga laka, bile bar za dimenziju bliže svirepih a nezbezimnih pipcima svesti.

Miroslav GERIC

za ljude? — pisao sam radi samog pisanja. I ta pronaljiivošć je okrutna. I ona je nepravedna. Jer iz pisanja se izdvajala i vlačna, neodoljiva, nesavladljiva, neoporeciva — ljudska egzistencija, koja nezapisana ne bi imala glas. „Moj poziv je preobrazavao sve: udarci mača nestaju bez traga, pisanje ostaje; zapisao sam da darodavac u literaturi može da se pretvori u svoj sopstveni dar, to znači u vlastiti predmet. Slučaj me je učinio čovekom, osjetljivost će me učiniti knjigom. Mo gu da izlijem svoju svest u bronzu, da zamenim odjeke svoga života neizbrisivim napisima, svoje telo da zamenim stilom, gipke spirale vremena — večnošću. Mogu da se otkrijem svetom duhu silinom jezika, mogu da postanem opsejati vrste, najzad da budem drugi, drugačiji nego ja, drugačiji od svega... Niko ne može da me zaboravi, da me prećuti, ja sam prirući i strašan fetiš. Moja svest je iskidana, tim bolje. Druge svesti će me pokrenuti. Čitaju me, padam u oči, mene govore, ja sam u svim ustima, ja sam jezik univerzalan i lični. Za milione očju ja sam raznoznatost perspektiva. Za onoga ko me voli ja sam najintimniji nemir, ali ako me doaknu, nestajem. Ne postojim nigde, dake najzad postojim! Svuda sam: parazitski živim na čovečanstvu, moja dobroćinstva ga buše kao crvi i stalno ga primoravaju da me vaskrsava iz moje neprisutnosti.“
Ta misija literature utisnute u začarani bezizlazni krug egzistencije Sartru više nije dovoljna. Zbog toga ova sumnja. „Ne znam šta da učinim sa svojim životom.

„Zar život treba da bude samo materija za literaturu, a literatura znak za život?“, „Pisacu, čime drug da se bavim?“ Sartre-dete je verovao da je to maksimalna želja. Današnji Sartre se ježi od takvog minimalnog maksimalizma. Ranije je ludovao od radosti što je literatura — reči. Danas se ljuti na svoju ondašnju radost, ljuti se što su to samo reči.
Koju od pisaca ima danas tako izobitnu svest o literaturi kao Sartre? Pre svega svest o njevoj ograničenosti. U knjizi Šta je literatura podvrgao je analizi kao niko u naše vreme, njenu ontologiju, sociologiju, metafiziku. Ovu poslednju je odbacio. Odbacio je besmrtnost savršenstva, besmrtnost dela kao takvog. Propovedajući angažovanost literature, on to razume kao njeno uključivanje u krvotok društvenog organizma. S njom živi i s njom umire. Ona je akt svesti toga organizma, funkcija njegove deiatnosti. Ali još se tu kroz jezik sociologa izražava terminološki nešto umanjena nadmenost Sartra-deteta. Onda kad je formulisao definiciju literature verovao je u njen uspeh, u važnost njenog angažovanja, u njenu ravnopravnost sa delovanjem. On osniva političku partiju kojoj kao ulog sa značenjem društveno-političkog progama daje svoju literaturu. I tada počinje sumnja, ona sumnja koja mu je danas izdiktirala izjavu „ne znam šta da učinim sa svojim životom“. Literatura, ona literatura koja je bila partner detinjih snova, koja je bila partner filozofije zrelosti — nije bila ravnopravan partner delovanja. Drugi zakoni vladaju

reću, drugi delom. Reči su bespomodne pred silom. Najviše mogu da budu njena kamuriza. Literatura — to su samo reči. Nekada su to bile čak reči. Ali to je bilo vreme kada su ideje vladale svetom, a esencija je išla ispred egzistencije.

Nobelova nagrada dodeljena je autoru Reči za literaturu, za predstavu sveta, upravo za reči, za uverenje u prvenstvo esencije. Dodeljena je dake detetu. Zar je posle gotovo pola veka rvanja s tim detetom, koje je nekad bio, Sartre trebalo da mu se pokori? Nobelova nagrada je za njega bila neprihvatljiva.

Preveo Petar VUJICIC

„Polja“ uređuju: Miroslav Gerić, Gojko Janušević, Željimir Petrović, Milica Radovanović (glavni i odgovorni urednik) i Lasko Kapetanović (izbor likovnih priloga i tehnička osvrta)

List izdaje NIP „Progres“, Novi Sad, Stevana Srećna 13

Rukopise slati na adresu: Redakcija „Polja“, Novi Sad, Vase Stašića 1, tel. 25-22

Rukopisi se ne vraćaju.

Godišnja pretplata 600 dinara, za inostranstvo dvostruko. Pojedini primerak 20 dinara. Pretplatu slati na: NIP „Progres“, Novi Sad, tekuci račun broj 151-111-514, sa naznakom za „Polja“

Štampano „Forum“, Novi Sad Meter Miša Deljanov

Sledeći broj „Polja“ izlazi 10. aprila 1966. godine